

IMPLICAȚIILE CONTEXTULUI POLITIC, ECONOMIC ȘI SOCIAL ASUPRA RESURSELOR UMANE DESTINATE APĂRĂRII

THE IMPLICATIONS OF THE POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL CONTEXT ON HUMAN RESOURCES FOR DEFENCE

General-maior (r.) prof. asoc. dr. Constantin MINCU*

Rezumat: În acest articol autorul prezintă, pe scurt, câteva aspecte legate de influența contextului politic, economic și social asupra resurselor umane destinate apărării țării. Sunt expuse câteva considerente privind o evaluare realistă, cantitativă și calitativă, a cetățenilor apti pentru serviciul militar pe timp de pace, în situații de criză și la război, în condițiile unui declin demografic accentuat și al unui proces de emigrare masiv.

Cuvinte-cheie: resurse umane pentru apărare, indicatori valorici, populația României, declinul demografic, starea educației tinerei generații.

Abstract: In this article the author briefly presents some aspects related to the influence of the political, economic and social context on the human resources destined for the defence of the country. There are shown some considerations regarding a realistic, quantitative and qualitative assessment of citizens capable of military service in peacetime, in crisis situations and in war, in the context of a emphasized demographic decline and a massive emigration process.

Keywords: human resources for defence, value indicators, population of Romania, demographic decline, stage of education of the young generation.

1. Necesitatea abordării temei

Începând cu anul 1990 și până astăzi (martie 2018) România a parcurs un drum relativ lung de transformări profunde în toate domeniile vieții sociale (politică, economie, financiar-bancar, educație, sănătate, apărare etc.).

Unele dintre aceste transformări au avut efecte benefice, pe termen scurt și mediu, iar altele cât se poate de negative, chiar periculoase pentru Statul Român.

Nu este în intenția noastră să facem un inventar amănunțit cu aspecte pozitive și cu cele negative, în acest material, vă propunem să ne concentrăm asupra acelor fenomene care au afectat și afectează apărarea țării și anume: econo-

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Consiliului Onorific al Academiei Oamenilor de Știință din România, secretar științific al Secției de Științe Militare, Telefon: 0722.303.015, email: mincu_constantin@yahoo.com.

mia și finanțele, degradarea educației și declinul demografic accentuat, precum și starea armatei ca instituție fundamentală a unui stat pretins puternic și independent.

În context, subiectul legat de evoluția demografică îl consider de maximă actualitate dată fiind realitatea scăderii dramatice a populației țării de la 23.206.720 cetățeni la 1 iulie 1990, la 19.660.000 în anul 2017 (minus 3.546.720)¹. În ultimii cinsprezece ani nu am întâlnit nici un studiu, privind efectele negative grave, asupra apărării, derivate din depopularea țării.

Voi încerca să fac o mică și modestă analiză pe acest subiect.

2. Economia și finanțele

Economia unui stat reprezintă pivotul existenței și permanenței sale, în condițiile accentuării elementelor pozitive (puține) și negative (numeroase) ale globalizării, impuse într-un ritm din ce în ce mai accelerat de marile puteri economice ale lumii, aflate și ele, sub influența corporațiilor multinaționale, din ce în ce mai lacome și mai distructive pentru mediul natural mondial.

Dacă luăm în calcul PIB/locuitor observăm discrepanțe uriașe între țările lumii, astfel: 134 400 USD (Liechtenstein), 108 800 (Luxemburg), 84 490 (Norvegia), 47 380 (SUA), iar ultimele cu 180 USD/anual – Burundi și R.D. Congo.

România cu un PIB anual/locuitor de 7540 USD se clasează printre ultimele țări din Europa la acest capitol. De ce suntem în această situație?

Iată câteva posibile răspunsuri:

- Distrugerea, cu bună știință și cu rea credință, în ultimii 28 de ani, a patrimoniului industrial național, în valoare de aproximativ 1600 miliarde de euro (surse publice);

- în anul 2017 numai 30% din PIB-ul României s-a realizat din activitatea industrială;

- accesarea unor împrumuturi haotice și iresponsabile, care, au atins în 2018, valoarea de 110 miliarde de euro, din care 54 miliarde de euro – datoria publică, fără nici-un fel de lucrări de infrastructură și investiții (datele „oficiale” dau cifre mai mici);

- înstrăinarea, pe nimic, a unor active industriale și resurse naturale (petrol, gaze, aluminiu, aur, metale rare etc.);

- despăgubiri „stil” ANPR (controlată și încadrată politic) acordate foștilor proprietari sau celor „avizați” care au cumpărat drepturile letigioase, în valoare totală de 14,7 miliarde de euro, din care 70% s-au acordat fraudulos, prin supraevaluarea (de fapt aici s-au dus banii din privatizări, din împrumuturi externe și din fondurile europene);

¹ Anuarul statistic al României, 2016, Institutul Național de Statistică.

- distrugerea, prin „contribuția” directă a guvernelor României și a partidelor politice, a sistemului bancar cu capital românesc, astfel că astăzi 80% din băncile care operează în România sunt străine, fără nici-un interes pentru dezvoltarea țării în care operează;

- diminuarea rezervelor valutare ale țării la 32 miliarde de euro și a rezervei de aur, la 103,7 tone, cauzate de plata datoriei externe uriașe și a unor dobânzi înrobitoare către actorii principali ai globalizării (FMI și Banca Mondială);

- multe alte cauze care au fost și sunt identificate de către unii economiști și finanțiști români, cu un simț mai ridicat al dreptății și animați de patriotism.

Să aducem în atenție câteva date credibile, publicate în noiembrie 2014, de către Viceguvernatorul BNR – prof. univ. dr. Florin Georgescu, pe site-ul BNR²:

De unde am plecat și unde suntem?

În anul 1989	În anul 2014
PIB a fost de 42,6 mld., echivalent euro	PIB a fost în 2014 de 150 mld. Euro (de 3,5 ori mai mare decât în 1989)
• Industrie: 46,2%	• Industrie: 25,2%
• Agricultură: 14,4%	• Agricultură: 5,5%
• Construcții: 5,5%	• Construcții: 7,0%
• Alte ramuri: 37,5%	• Alte ramuri: 62,3%
Număr salariați = 8,2 milioane persoane	Număr salariați = 4,4 milioane persoane (-46%)
Număr de pensionari = 3,7 milioane persoane	Număr de pensionari = 5,2 milioane persoane (+41%)
Rata de dependență = 2,2 salariați/un pensionar	Rata de dependență = 0,85 salariați/un pensionar
Proprietate de stat dominantă și cooperatistă într-o măsură mai mică	Capital public 17% și privat 83% (43% autohton- 40% străin)
Datorie publică zero și disponibilități valutare de 1,5 miliarde USD	Datorie publică netă a fost de 54 mld. euro (36% din PIB)

Studiul menționat remarcă că începând cu anul 2000 și până în anul 2015, intrările din veniturile salariaților români aflați peste hotare compensează numai parțial ieșirile de venituri obținute de capital străin în România (astfel în 2013, intrări de 3,2 miliarde euro și ieșiri de 5,9 miliarde euro).

² Prof. univ. dr. Florin Georgescu, Viceguvernatorul BNR, Studiu „Capitalul în România anulului 2015”, București, 24 noiembrie 2015.

Venitul național net³ se repartizează preponderent în favoarea capitalului, limitându-se veniturile din muncă. Astfel pentru muncă în România s-a acordat (2014) 39,7%, iar în Franța 62,5%.

Privatizarea capitalului social al companiilor de stat a fost un eșec pentru România. Au fost privatizate 7500 de întreprinderi (dintre care mai mult de jumătate au dispărut) pentru care s-au încasat 7 mld. euro (din care 2,3 mld, reprezentând 40%, au rezultat din privatizarea BCR). Pentru întreprinderile privatizate s-a obținut un preț mediu de 667 000 euro/pe întreprindere (fără BCR), putând spune s-au dat aproape gratuit.

Cele 7 miliarde de euro obținute din privatizări s-au topit rapid printre degetele statului nepăsător.

Sumele restituite foștilor proprietari (urmași etc.) în natură și în bani s-au ridicat la 14,7 miliarde de euro și procesul nu este încheiat. Probabil că va mai dura încă 100 de ani.

Din datele de sinteză prezentate rezultă că statul român, prin autoritățile sale, s-a ocupat și se ocupă, cu lejeritate, de administrarea banului public și de economie, spre avantajul exclusiv al celor care au beneficiat de procesul de privatizare și de cel al restituirilor.

Am prezentat la punctul 2 câteva probleme legate de economie și finanțe, pentru că acestea influențează decisiv viața cetățenilor, stabilitatea țării și desigur, alocarea unor resurse rezonabile pentru apărare, în mod ritmic, potrivit angajamentelor asumate ca stat membru NATO.

3. Starea educației

În cei 28 de ani care au trecut de la evenimentele din decembrie 1989, învățământul românesc, de toate gradele, a suferit un număr mare de așa-zise reforme, constituite după dorințele numeroșilor miniștri ai Educației și Cercetării, care s-au perindat la conducerea acestui important minister. Influențele politice directe și adesea violente au bulversat sistemul de educație, prin politizarea funcțiilor de inspector și directori, prin promovarea unor învățători și profesori nepregătiți și adesea plictisiți și lipsiți de motivație.

În ultimii ani, modificări majore se produc din șase în șase luni, cu efecte negative asupra elevilor și studenților. Aceste schimbări dese nu sunt susținute de studii de impact, nu sunt puse în dezbatere publică, iar programele de studii excesiv de încărcate, nu țin seama de cerințele noi apărute pe piața muncii.

³ Venitul național net este calculat ca diferență între venitul brut și consumul de capital fix (amortizare și depreciere).

Din datele furnizate de INS, situația absolvenților pe niveluri de educație (2014/2015), a fost: gimnaziu – 33,5%, liceu – 34,1%, învățământ profesional – 2,1%, învățământ postliceal și de maiștri – 6,4%, învățământ superior – 23,9%.

Cifrele arată că în România nu se mai pregătesc meseriași, aceștia au dispărut după celebrele „reforme”, cu consecințe negative majore pentru economie, dar și pentru tinerii care optează pentru înrolarea în armată.

Specialiștii în domeniul educației au concluzionat că învățământul românesc este încă defazat față de realitatea din viața socială și din economie, astfel 40% dintre absolvenții ciclului gimnazial sunt declarați (pe bază de teste) analfabeți funcționali, adică nu înțeleg un text pe care se chinuie să-l citească, au slabe abilități digitale, mai ales cei din mediul rural și sunt complet lipsiți de motivație pentru a învăța.

Recentele teste naționale au arătat că 66% dintre elevii de clasa a 8-a au obținut note sub cinci la matematică, fiind cel mai rușinos scor în ultimii douăzeci și opt de ani.

La aceste rezultate foarte slabe putem considera că au „contribuit” din plin toți miniștrii Educației și Cercetării, inspectoratele județene și majoritatea învățătorilor și profesorilor, unii slab pregătiți, iar alții plictisiți și demotivați. O răspundere revine părinților neinteresați de „performanțele” școlare ale copiilor lor și elevilor furțați de alte preocupări, altele decât studiul.

Trebuie să remarcăm că în programele de studiu istoria dispare treptat, iar ceea ce rămâne sunt texte îndoielnice care falsifică grosolan faptele înaintașilor, texte produse de indivizi care au dezvoltat o ură naturală față de România.

Toate aceste fapte și fenomene pun în pericol societatea românească, oferind indivizi lipsiți de pregătire și de simț moral, fără nici o urmă de patriotism.

Este de la sine înțeles că una dintre cele mai afectate instituții este Armata, care, se vede nevoită să-și completeze efectivele cu tineri care nu mai cred în nimic și care se lasă duși de val spre nicăieri.

4. Declinul demografic

Specialiștii români în probleme demografice, precum și cei din Institutul Național de Statistică, consideră că România a intrat într-o tendință ireversibilă, în ceea ce privește scăderea dramatică a populației țării, începând cu anul 1990. Acest fenomen profund negativ se petrece sub ochii și „autoritatea” decidenților politici, care în loc să conștientizeze pericolul, i-au măsurat tot mai nepotrivite pentru a scădea natalitatea și pentru a crește numărul de decese la vârste tinere.

Propun să analizăm cifrele furnizate de INS⁴:

TOTAL	MASCULIN	FEMININ	%M	%F
1 Iulie 1989 = 23.151.564	11.422.474	11.729.092	49,3	50,7
1 Iulie 1990 = 23.206.720	11.449.147	11.757.573	49,3	50,7
1 Iulie 1995 = 22.680.951	11.123.977	11.556.974	49,0	51,0
1 Iulie 2000 = 22.435.205	10.968.854	11.466.351	48,9	51,1
1 Iulie 2005 = 21.319.673	10.384.483	10.935.190	48,7	51,3
1 Iulie 2010 = 20.246.798	9.856.669	10.390.129	48,7	51,3
1 Iulie 2015 = 19.819.477	9.681.929	10.137.548	48,9	51,1

Potrivit INS în anul 2017 populația României a fost de 19.660.000, din care M = 9.567.420 (48,7%) și F = 10.092.580 (51,3%), rezultând o scădere față de 1990 de 3.546.720 oameni.

Cauzele acestei scăderi dramatice sunt multiple, datorate în special politicilor greșite și nepăsării guvernanților, putând contabiliza: plecarea definitivă din țară, creșterea ratei mortalității și scăderea natalității (începând din 1990 creștere negativă, care în 2017 a ajuns la -2%).

Din punct de vedere demomilitar ne interesează, în mod deosebit ecartul de vârstă 20 -54 de ani.

Iată care a fost situația în anul 2015 (sursă INS):

GRUPE DE VÂRSTĂ	TOTAL	MASCULIN	FEMININ
20-24	1.103.201	570.830	532.380
25-29	1.388.899	724.043	664.856
30-34	1.325.448	681.897	643.551
35-39	1.552.329	791.691	730.638
40-44	1.520.318	779.348	740.970
45-49	1.581.134	809.804	771.330
50-54	1.094.774	550.424	544.350

Din aceste grupe de vârstă se pot recruta tineri de ambele sexe pentru completarea Armatei la pace, în situații de criză și la război.

Un impact negativ îl are fenomenul emigrației, accelerat în mod deosebit după anul 2010.

Cifrele oferite de autorități sunt contradictorii, deoarece nu a existat o preocupare de a cunoaște și a încerca să încetinească procesul plecării în străinătate

⁴ Institutul Național de Statistică, 2016, București. Cea mai mare populație din Istoria României, în actualele granițe (23.206.720).

(prin mijloace social-economice). Astfel, cifrele, în funcție de sursă, oscilează între 3,5 milioane și 4,5 milioane, dintre care 60-80% sunt tineri cu vârste cuprinse de la 25 la 39 de ani. Aproximativ jumătate dintre acești tineri sunt apti pentru serviciul militar, dar este aproape imposibil ca România să se poată baza pe ei, în caz de nevoie.

Există totuși o statistică INS cu țările în care au emigrat românii, astfel: Marea Britanie – 28,3%, Italia – 20,8%, Spania – 14,8%, Germania – 13,3%, Belgia – 5,9%, Austria – 4,3%, Danemarca – 2,2%, alte țări – 10,4%.

Dacă fenomenul depopulării masive nu va fi stopat, se presupune că în varianta optimistă, România va avea în anul 2040 numai 16 milioane de locuitori, iar în cea pesimistă 14,5 milioane. Actualii guvernanți nu dau semne că au înțeles și se pare că nici nu le pasă, aplicând dictonul „după noi potopul”.

5. Factorul demomilitar și influența acestuia asupra dimensionării resurselor umane destinate apărării

Pentru România întărirea structurilor de apărare (în primul rând Armata, dar și celelalte componente ale Sistemului Național de Apărare, Securitate și Ordine Publică) reprezintă o condiție vitală a statalității, a menținerii suveranității și integrității naționale.

O analiză generală a evenimentelor petrecute în ultimii ani, la nivel global, regional și zonal arată o creștere îngrijorătoare a riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților, inclusiv în zona noastră geografică.

România, fără voia ei, este situată în apropierea unor zone turbulente, inclusiv din punct de vedere militar (Ucraina - Rusia, Turcia - cu unii vecini, Balcanii de Vest și Orientul Mijlociu).

Ar fi fost de așteptat din partea structurilor de putere de la noi (Președinte, Parlament, Guvern, Ministere, autorități centrale și locale) să conștientizeze în cei 28 de ani de la Revoluție, rolul Apărării și al Armatei pentru menținerea în picioare a Statului Român. Din contră – acțiunile acestor decidenți au fost ferm direcționate spre distrugerea și umilirea micuței Armate care a mai rămas.

Să ne oprim puțin asupra componentei demomilitare a Apărării României, în contextul geopolitic actual.

Astfel în 1989 în Armată erau 340 000 de militari, reprezentând 1,48% din populație și se aflau pe statele de mobilizare încă 820 000 de rezerviști, reprezentând 3,6% din totalul populației.

Acum în 2018 sunt numai 60 000 de militari (din 70 000 prevăzuți la pace), reprezentând numai 0,30% din populație, cel mai scăzut nivel dintre țările Emisferei Nordice (numai în anul 2017 au părăsit Armata 8000 de militari, fără a fi

înlocuiți până la această dată). Se apreciază că în 2018 sunt 80 000 de rezerviști, reprezentând 0,35%.

Așa s-a ajuns sub privirile blând – contemplative ale decidenților politici și militari, ca multe structuri centrale, comandamente și unități să fie încadrate în proporție de numai 35% din necesar, cel mai mare deficit fiind la ofițeri, datorită necorelării, ani la rând, a cifrelor de școlarizare cu dinamica plecării naturale din Armată. Cuvântul iresponsabilitate este deja prea blând.

Diversi „analști” autointitulați „politico-militari” consideră că și așa Armata Română este prea mare, argumentând că o armată micuță, veselă și foarte bine dotată cu armament modern este mai potrivită.

Numai că Armata astăzi este doar micuță, deloc veselă (prost plătită și atacată zilnic de oficiali ai Statului Român) și slab înzestrată cu tehnică modernă.

Efectivele armatei, în decursul istoriei moderne, depinde și la alții și la noi de mai mulți factori:

- **de raportul om-tehnică** al unei anumite perioade. Se apreciază că tehnica modernă presupune efective mai mici. Acest adevăr funcționează până la o anumită limită minimă, care, în România a fost deja depășită;

- **de locul** unde România se găsește, în raport cu intențiile mai mult sau mai puțin pașnice a unor vecini;

- **de riscurile și amenințările** existente în regiune, ca urmare a unor conflicte calde sau înghețate;

- **ca stat de frontieră estică a NATO și UE** îi revin unele responsabilități mai mari decât să spunem, ale Olandei (să luăm în calcul efectivele pe linia de demarcație dintre RFG și RDG pe timpul Războiului Rece și al existenței, la contact, a NATO și a Tratatului de la Varșovia).

Specialiștii străini și unii români (mai puțini) au ajuns la concluzia că în timp de pace statele își pot permite armate cu efective între 0,8 - 1% din populație, pentru a nu afecta dezvoltarea economică și pentru a nu împovăra prea mult bugetul. Deja Ucraina, Rusia și Turcia se încadrează în acest ecart.

La război, în funcție de amploarea operațiilor, statele pot crește efortul la 5% din populație și în situații critice chiar la 10%.

Faptul că Armata are numai 60 000 de militari, dintre care doar 2/3 sunt pregătiți pentru luptă, arată lipsa de discernământ și nepăsarea decidenților politici foști și actuali.

Având în vedere realitățile de mai sus și faptul că la capitolul arme moderne suntem aproape de zero (avem însă dorințe neprecizate în timp), ar fi fost necesar să avem o Armată la pace între 120 000 și 140 000 de militari (luptători, nu clienți politici civili plantați, din belșug în structurile centrale ale M.Ap.N.), iar cifra mobilizabililor, în prima fază, să fie de minimum 400 000 de oameni. Ar fi fost un

efort, dar apărarea Statului și stăruința costă peste tot în lume. Ținând seama că un tânăr apt pentru serviciul militar, șomer fiind, consumă resurse fără să facă ceva util, s-ar mai fi adăugat ceva până la salariul minim pe economie, pe care îl primește un soldat profesionist și s-ar fi rezolvat două probleme, una socială și alta militară și de apărare.

6. Câteva aspecte privind starea actuală a Armatei

Analizând la rece, fără patimă și fără nici o exagerare putem să luăm act de o serie de fapte și evenimente negative care au determinat o stare necorespunzătoare a Apărării și a Armatei:

- așa-zisele reforme s-au rezumat la o singură dimensiune – distrugerea multor unități militare și reducerea masivă a efectivelor la pace (de 4,5 ori);
- aceste reduceri iresponsabile nu au fost compensate până acum, așa cum s-a promis, cu echipamente și sisteme moderne;
- bugetele anuale ale M.Ap.N. au fost, pe hârtie, între 1,2-1,4% din PIB, dar în realitate, prin manevre perverse, ale factorilor politici și ale Guvernului, nu au fost mai mari de 0,9-1,1% din PIB (cu o excepție – în guvernarea Văcăroiu a fost de 0,4%). Nu a contat deloc că prin Tratatul de Aderare la NATO (2004) România s-a obligat la cheltuieli de apărare de 2,28% din PIB;
- deși prin acordul forțelor politice parlamentare s-a decis ca începând cu anul 2017 să se asigure 2%, în realitate anul 2017 s-a încheiat cu 1,2%;
- o acțiune „originală” a debutat în 2010, an în care a început atacarea și insultarea militarilor activi și în rezervă de către Președintele României și Primul-Ministru, urmași de o cohortă de alți politicieni, jurnaliști și „analști”;
- atacurile au reînceput cu și mai multă furie în Ianuarie 2017 și continuă până astăzi, existând semne clare că vor continua. Din acest motiv moralul unităților a scăzut dramatic, cu consecințe pe măsură, în eventualitatea unui conflict militar (poate chiar asta s-a dorit și se dorește încă). Nu cunosc niciun caz dint-o țară din Emisfera Nordică în care politicienii din fruntea statului să procedeze în acest mod antinațional și incalificabil;
- se repetă obsesiv încă din 2002 că nu mai avem nevoie de cine știe ce armată, că ne apără NATO. Este o mare și impardonabilă prostie, NATO ne poate apăra dacă suntem capabili să ne apărăm și singuri;
- sistemele de arme și echipamentele, mai vechi sau mai noi, sunt lipsite de lucrările normale de mentenanță și reparații curente, fiind aproape de colaps;
- se manifestă un proces de reducere a rezervelor de echipamente și materiale, unele chiar până la nivelul zero;
- a avut și are loc în continuare distugerea planificată a capacităților de producție autohtone, din domeniul apărării;

- Armata noastră stă cât se poate de prost la capitole importante pentru capacitatea de descurajare și de ripostă, de exemplu: avioane de luptă multirol, elicoptere de atac, mijloace antitanc, tancuri și transportatoare blindate cu capacități sporite de lovire și supraviețuire în luptă;

- echiparea luptătorului este încă învechită și departe de standardele moderne.

Prevederile principale din „Strategia Națională de Apărare a Țării”⁵ și cele din „Ghidul Strategiei Naționale de Apărare a țării pentru perioada 2015-2016”⁶, nu sunt luate în seamă de decidenți, ele fiind simple eseuri fără efect.

În concluzie, la acest articol, constatăm, pe date și informații din surse publice, că apărarea țării a fost lăsată, cu bună știință, de izbeliște, în cei 28 de ani. Din păcate sunt semnale slabe că situația s-ar putea îmbunătăți, pe termen scurt și mediu, în pofida elaborării unor documente de planificare a apărării și a unor legi, acestea fiind ignorate imediat după aprobare sau promulgare.

BIBLIOGRAFIE

- *** *Anuarul statistic al României, 2016*, Institutul Național de Statistică.
 - *** *Documente din surse publice* de pe site-urile Președinției, Guvernului, Ministerului Apărării Naționale și ale altor instituții.
 - *** *Ghidul Strategiei Naționale de Apărare a Țării, pentru perioada 2015-2016*, Aprobata prin Hotărârea CSAT, din 10.12.2015.
 - *** *Revista de Științe Militare* nr. 1- 4/2015, 1- 4/2016 și 1- 4/2017.
 - *** *Strategia Națională de Apărare a Țării (09 iunie 2015)*; Hotărârea Parlamentului nr. 33, din 23 iunie 2015, MO partea I, nr. 450, 23.06.2015.
- GEORGESCU F., Viceguvernatorul BNR, Studiu „Capitalul în România anului 2015”, București, 24 noiembrie 2015.

⁵ *Strategia Națională de Apărare a Țării (09 iunie 2015)*; Hotărârea Parlamentului nr. 33, din 23 iunie 2015, MO Partea I, nr. 450, 23.06.2015.

⁶ *Ghidul Strategiei Naționale de Apărare a Țării, pentru perioada 2015-2016*, Aprobata prin Hotărârea CSAT, din 10.12.2015.